

Immigratie is van alle tijden

Vredesweeklezing, Deventer, 22 september 2016, Hogeschool Saxion
 Leo Lucassen, hoogleraar sociale geschiedenis, Leiden & Rodaan Al Galidi, asielzoeker en schrijver

Yaël Vinks, journaliste van NRC en schrijfster, heet de volle zaal welkom.

Leo Lucassen

‘Fort Europa’ is vanaf 1990 geleidelijk ontstaan. Een ‘fort’, her en der met hekken, maar het is vooral een papieren ‘fort’, bewaakt door visa. Het fort is bedoeld om migranten tegen te houden, maar dit werkt niet goed en is nog erg duur ook: zo’n 13 miljoen euro [per jaar?], ook duur voor de migranten zelf en hun mensensmokkelaars - en denk dan nog maar eens aan ‘de menselijke kosten’: 3.207 doden [periode?], voor driekwart omgekomen in de Middellandse Zee. Dit ‘fort’ houdt mensen echt niet tegen: zeker niet in 2015, met van juli tot december de topmaanden. Er kwamen toen 1,25 miljoen vluchtelingen aan, onder wie veel Syriërs.

Waarom waagt men zijn leven?

Door de situatie in het land van vertrek; het zijn oorlogsgebieden: zo’n 80 %. Een 20% komt uit andere landen, vooral om werk te zoeken. Dit is hier wel, vooral in Zuid Europa.

Het beleid faalt: waardoor? Is er iets slimmer?

Het beleid faalt door een mix van *angsten*, o.a. bij politici, met name bij populistten.

Angst voor

- terreur,
- de islam,
- een exodus hierheen,
- de globalisering: mijn huis? Mijn baan?

Feiten

In Libanon bestaat een kwart van de bevolking nu uit vluchtelingen: 1 miljoen; dit is 45 maal meer dan wij hier in Nederland hebben. De meeste van hen blijven in de regio en velen willen ook terugkeren. In 2015 vormden de vluchtelingen 0,2% van de (krimpende) bevolking van Europa.

Van de Syriërs zijn er

- 8 miljoen niet gevlucht,
- 7 miljoen gevlucht binnen Syrië,

- 6 miljoen in de regio gevlucht,
- 1 miljoen in Europa en
- Zo weinig in Nederland dat dit in de statistieken niet eens te zien is.

De jaren '90

Halbe Zijlstra (VVD) zaait nu paniek, maar in de jaren '90 kwamen er hier heel wat meer vluchtelingen aan, in Duitsland nog veel meer, o.a. vanuit de Sovjet Unie.

Toen kwamen ze hier voornamelijk uit Joegoslavië. Deze piek kon Nederland goed aan. De volgende piek kwam pas in 2015. Nu zijn het voornamelijk moslims – en *dit* bepaalt de paniek – uit Afrika en uit het Midden Oosten.

Integratie

Integratie heeft twee kanten: de ontvangst door het land en de zelfbeleving van de vluchteling. Van 1990 tot 2000 liep de integratie hier vlot – uitgezonderd bij de Somaliërs; die bleven onder elkaar en zijn niet geradicaliseerd.

Er waren wel problemen: veel uitkeringen en veel werkloosheid. Dit laatste is uitgelokt: ze mochten niet werken en de procedure duurde erg lang. De arbeidsparticipatie neemt nu weer toe, van ongeveer 2010. De WRR zegt nu dan ook: bevorder een snelle integratie. Dit is ook in de jaren '50 gelukt met de 300.000 repatrianten uit Indonesië, een 3% van de bevolking.

De huidige politiek echter is bang voor een ‘aanzuigende werking’. Vooral staatssecretaris Dijkhof houdt alles tegen, bijvoorbeeld de gezinshereniging.

De huidige tijd

Deze verschilt van die in de jaren '90:

- Er is nu terreur – daar overigens heel wat meer dan hier – dus een grote ontwrichting van de samenleving door een gering aantal mensen; we zijn bang voor de IS-ers.
- Het populisme is nieuw; geen meerderheid, wel veel invloed op de andere partijen.
- De islam was er ook in de jaren '90, maar toen was dit geen probleem. Nu wordt de islam door de populistten gekoppeld aan de islam, waar overigens geen empirisch bewijs voor bestaat.
- De ongelijkheid, gemeten met de gini-index, is toegenomen; vanaf de jaren '80 al in de UK. Dit is een fase van het neoliberalisme: de kloof tussen arm en rijk is groter geworden.
Beste populistten, dit komt *niet* door de vluchtelingen, maar door bewust gevoerde politiek.

Zie, terzijde, het boek “Fort Europa” voor H. van Houten & Leo Lucassen, uitgeverij Contact.

Moeten we slimmer omgaan met die grenzen? Vrijwel de hele zaal zegt: ja.

Met Rodaan Al Galidi

Rodaan: Ik heb negen jaar in een AZC gezeten. Daar mocht ik niet werken, maar ik deed dit toch. ZO heb ik Nederlands geleerd van een meisje op een boerderij waar ik werkte. Ik ging schrijven: boeken en brieven aan een Turkse journalist, over hoe ik talent voor het leven kreeg.

Yaël: Waar kwam je vandaan en hoe was het hier?

Rodaan: Ik kom uit een woestijn tussen Syrië en Irak. Van daaruit ging ik naar het zuiden van Irak, naar Bagdad. Van daaruit ben ik gevlucht naar mijn zus in Nederland. Een goed land: hier hebben de dieren meer rechten dan de mensen in Irak. Ik ben civiel ingenieur. Ik wilde naar Australië, maar daar heb je een visum voor nodig.

Yaël: Hoe was de ontvangst hier?

Rodaan: Ik dacht in een hemel terecht te komen, een idee vanuit de Amerikaanse films over het westen, maar dan zonder wapens. Ik kwam echter in een vorm van detentie terecht. Daar heb ik mijn paspoort in de wc gegooid.

Yaël: Ging het daarna beter?

Rodaan: Nee. Ik kwam terecht in het detentiecentrum op Schiphol, daarna in een overvol opvangcentrum in Haarlem. Koud! Dan weer naar Haarlem. Vandaar naar Duitsland, waar mijn vingerafdrukken zijn genomen, en dan door naar Noorwegen en Zweden.

Yaël: Dus het ontmoedigingsbeleid schrikt echt af?

Rodaan: Mij niet. Ik heb immers gewoon zwart gewerkt, tegen alle beleid in.

Leo: Welk effect heeft het afschrikkingsbeleid? We weten er weinig van. Het trekt eerder meer dan minder mensen aan. Mensen denken: waar maak ik de meeste kans op asiel? In Nederland is dit 80%, in Griekenland 10%. Veel mensen gingen door naar het UK, vanwege de taal, een historische band en de flexibele arbeidsmarkt. Veel Somaliërs maakten die reis. Je moet echter asiel vragen in het eerste land waar je terecht komt, terwijl het UK moeilijker te bereiken is.

Men haalt dan eerst een Nederlands paspoort en reist dan door naar de UK – Nederland dus als een dure wachtkamer voor het UK.

Yaël: En nu?

Rodaan: Ik heb veel respect voor Nederland. Hier streeft men naar gelijkheid. Ik kon ook nergens anders heen: wachten, wachten, wachten, negen jaar, in overvolle AZC's. De wachttijd is hier langer dan in andere landen, tot zestien jaar toe. Dit is niet veranderd.

Yaël: Waarom duurt het hier zo lang?

Rodaan: (1) Nederland is wereldkampioen regeltjes maken. (2) Het ontmoedigingsbeleid, dat niet werkt maar alleen maar deprimeert. (3) Doordat je niet mag werken en daarna, ontwend, niets vindt met je hier ongeldige diploma's: de chirurg als taxichauffeur.

Yaël: Wist je dit, dat het zo lang zou duren?

Rodaan: Nee. Nederland heeft een goed imago, maar dat is niet meer dan make-up. Veel Nederlanders weten of geloven het ook niet. In het buitenland is dit ook onbekend. Een advocaat zei mij: “Jullie zijn een levende afschrikkingsmuur.” Ja; alle AZC’s zijn vol: afschrikking. In die negen jaar heb ik acht maal een zelfmoord meegemaakt.

Leo: Het afschrikkingsbeleid werkt dus niet. Het verklaart ook niet de dalende curve na 2000. Het zijn de *push*-factoren die hier werken: is er oorlog of niet, zoals nu in Syrië. Veel beter zou zijn: snel integreren, dus de taal leren en werken. Dit is goedkoper en menselijker.

Yaël: Beschrijf eens een dag in het AZC?

Rodaan: De eerste drie jaar heb je nog hoop. Daarna wordt het erg saai. Je slaapt niet en je bent niet wakker. Je zit met vier getraumatiseerde mensen in één kamer, dus in de onrust – en koud; je hebt geen geld, je gaat ijsberen. Vergeet vooral je meldingsplicht niet. Zo ja, dan moet je veel ‘ja en amen’ zeggen. De ambtenaren zijn vaak kribbig. Er zijn veel regels, er mag niets.

Yaël: Wat was er van je over na al die jaren?

Rodaan: Nog wel iets. Ik ben geboren en opgegroeid in de oorlog, die van Saddam. Dat heeft mij sterk gemaakt, ‘een stier’.

Yaël: En toen je mocht blijven?

Rodaan: Eerst kreeg ik geen generaal pardon omdat ik gereisd heb. Later kreeg ik dit toch, Ik wilde naar België, maar dat mocht toen weer niet, je moest in Nederland blijven – zonder uitkering. Ik ben gaan werken, met mijn handen en ben gaan schrijven. Voor mijn werk kreeg ik boekenbonnen; eindeloos heb ik die ingewisseld voor geld in de boekhandel.

Yaël: Wat gebeurt er als we in Nederland sneller werk toestaan?

Leo: De AZC’ers zullen gelukkiger zijn en sneller een bestaan opbouwen en zo ook een betere identiteit opbouwen, zonder het stigma ‘eng en zielig’, wat ook beter is voor de samenleving.

Yaël: Jawel, maar men zegt dat dit concurrentie is voor de arbeidsmarkt, vooral voor de ‘lagere’ banen.

Leo: Nederland kan dit best aan. Er zijn uitkeringen, er is onderwijs, er zijn banen. De grens is nog lang niet bereikt, De capaciteit is veel groter dan velen denken.

Yaël: Kun je de bange ‘lage-baners’ begrijpen en iets bieden?

Leo: Er is een tekort aan sociale woningen, lange wachtlijsten dus, maar dit komt niet door de vluchtelingen maar door bewust beleid, bijvoorbeeld door het verkopen van sociale huurwoningen. Feitelijk gezien is de angst voor verdringing niet reëel en zijn er te veel belemmeringen voor de vluchtelingen.

Rodaan: Die opvang in te grote centra is niet goed, dat segregereert; dit doet de IND. Laat iedere Nederlander één vluchteling opvangen: dit doet dan het volk zelf; dit integreert. In Iran kreeg elke vluchteling uit Irak meteen een verblijfsvergunning, een miljoen mensen, zij het in een beperkte regio nabij de grens. Spanje en Italië doen dit ook beter.

Yaël: Hoeveel mensen kan Nederland aan?

Leo: In de jaren '90 een 400.000 en dit lukte goed. Nu wil men slechts een 50.000 personen per jaar, zegt ook Diederik Samson, Turkije heeft er drie miljoen, relatief dus heel wat meer dan het veel grotere Europa, Libanon een miljoen. De EU kan dit, maar wil het niet; in elk geval bepaalde landen niet, die willen bijvoorbeeld alleen maar christenen.

Publiek: Een quotum?

Leo: Je kunt er over denken, maar het is tegen het Vluchtelingenverdrag. Voor de hele EU zou het misschien kunnen, mits het quotum ook realistisch is.

Publiek: Rodaan, wat is je mening over Saddam en over Irak?

Rodaan: Saddam is een man van oorlog. Hij vermoordde vrienden en familieleden; miljoenen heeft hij vermoord.

Publiek: Je was in Irak civiel ingenieur, en je bent hier nu schrijver?

Rodaan: Het is moeilijk om je kennis bij te houden in een AZC. Je mocht niet op stage bij een bedrijf of zo. Het schrijven bevalt mij goed en het levert nog iets op ook.

Publiek: Integratie anno nu: met veel angst en een hypocriete discussie – hoe behoud en verwerf je een nieuwe identiteit?

Rodaan: Nederlanders in andere landen veranderen niet, zie maar in Spanje, Italië, het UK. Ze zeggen daar 'je moet jezelf zijn en blijven'. In Nederland daarentegen legt men bijna de identiteit af: men ziet hier Amerikaanse films en spreekt Engels – totdat er een asielzoeker komt, dan hebben ze die identiteit ineens wel. De zakenmannen van buiten hoeven niet te integreren, de asielzoekers wel.

Yaël: En in de VS?

Leo: Daar zijn ze erg nationalistisch, maar in praktijk laat men de immigranten hun gang gaan zolang ze niet lastig zijn. Ze leren daar snel Engels. In de VS staat de staat ook meer op afstand. Nederland is nu spastisch inzake de culturele identiteit. Ik zeg: wees nuchter en denk economisch.

Rodaan leest voor uit eigen werk, gedichten

- “Leven, kom met mij samen wonen.”
- Over ‘vergaderen’ in Nederland – men rent van de ene vergadering naar de andere.
- Een ode aan de Nederlandse vrouw – “Ik wil netjes oud worden”.
- Over kaas: kazen die met elkaar spreken, jong en oud.
- Over de boerderij: vruchten die met elkaar spreken.
- De sprekende paraplu zegt: “Ik houd van Holland”.
- Over Zwolle: “Als het einde van de wereld komt, wil ik in Zwolle wonen, want daar gebeurt alles vijftig jaar later.”

Applaus!

Herman Evers van de Ambassade voor Vrede Deventer spreekt een dankwoord uit.